

ПРОЄКТ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 2020

ПОСІБНИК ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ: ВИКОРИСТАННЯ CEFR

ТА

УКРАЇНСЬКО - АНГЛІЙСЬКІ МОВНІ ПОРТФОЛІО

A1.1

A1.2

A2.1

A2.2

B1.1

B1.2+

UKRAINIAN LANGUAGE ASSESSMENT PROJECT © 2020

Координатори проєкту

Надія Прокопчук, мовний спеціаліст і дизайнер проєкту, Центр дослідження української спадщини, Саскачеванський університет, Канада

Олена Гузар, мовний спеціаліст і перекладач, зав. кафедри філологічних дисциплін початкової освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

Подяка

Координатори щиро дякують вчителям та адміністраторам української двомовної школи ім. Владики Філевича в м. Саскатун, Саскачеван, за їхню участь у першому пілотному проєкті (2007-2009) та в оновленні проєкту (2015-16). Подяка теж складається вчителям української двомовної школи ім. Св. Терези у м. Шервуд Парк, Альберта, за приєднання до оновленого проєкту (2017-18).

Зображення: ©Rudiestrummer. Dreamstime.com ID124249037; ID12424963; ID124249652; ID39623291; ID119315547; ID39623296; ID39673244

Європейське мовне портфоліо та Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти забезпечують мовні принципи та напрямки керівного комітету освіти – Ради Європи. Додаткову інформацію можна знайти на вебсайті: <http://www.coe.int/portfolio>

Зміст

Передмова	1
Що таке CEFR?	4
Початкова оцінка: Призначення CEFR рівня	6
Поточна оцінка: CEFR ґрунтується на Мовному Портфоліо	12
Мовне Портфоліо: Три окремі частини	14
Використання Мовного Портфоліо у класі	15
Мовне Портфоліо поза класом	16
Посилання	18

Вкладення:

11 x 17 Діаграма з дескрипторами на основі української таблиці CEFR

11 x 17 Діаграма з дескрипторами на основі англійської таблиці CEFR

УВАГА: Поради у цьому посібнику можна використовувати у початкових або середніх школах, у позашкільних програмах ('рідних школах') або у вищих навчальних закладах, де студенти вивчають українську мову.

ПЕРЕДМОВА

~ Надія Прокопчук ~

Перші кроки реалізації шкали CEFR у Саскачевані

У лютому 2006 року ми з колишньою колегою, доктором Джоун Боєр, зробили сміливий крок вперед: посприяли проведенню зустрічі для ознайомлення викладачів мови Саскачевану із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (CEFR). Як провінційні консультанти з питань мови міністерства освіти, ми були дуже раді перспективі використання міжнародної довідкової системи для моніторингу та оцінки мовного поступу. Ми вірили, що CEFR трансформує практику викладання та оцінювання у всіх програмах навчання мов, незалежно від статусу (державного, культурного, спадкового чи корінного) або типу програми (занурення, двомовності чи основної). Під час міжпровінційних зустрічей з іншими мовними консультантами ми дізналися, що на національному рівні ведуться дискусії щодо Канадського Мовного Портфоліо на основі CEFR. Ці обговорення були також підтримані випуском у вересні 2006 року Департаментом канадської спадщини документу доктора Лоренса Вандергріфта «Пропозиція рекомендацій з мовної освіти в Канаді».

На цій першій зустрічі в 2006 р. було закладено насіння, яке дозволило просувати CEFR як мовну основу для двох цільових аудиторій в Саскачевані: викладачів спадкової мови та викладачів англійської мови як додаткової мови (англ. EAL). Протягом наступного десятиліття було запроваджено три провінційні ініціативи:

- Пілотний проект 2007-09 рр. з розробки Мовного Портфоліо спадкової мови, заснованого на CEFR і призначеного для оцінки двомовного прогресу учнів, які навчаються в україно-англійській двомовній програмі в Саскачевані;
- Впровадження Міністерством Освіти в 2012 році [Рекомендації з Мовної Освіти](#) (англ. CFR), що дозволяє школам по всій провінції контролювати початкові знання мови та постійний мовний поступ учнів, які навчаються за програмою EAL;
- Проект 2015 року щодо створення [Шаблонів Самооцінки на Основі CEFR](#) для використання в понад 30 провінційних школах з вивчення спадкової мови, зареєстрованих в Саскачеванській організації з питань мов спадщини (англ. SOHL).

Проект оцінювання української мови

Цей Посібник для вчителя пов'язаний з пілотним проектом 2007-09 рр., представленим учителям двомовних програм у Саскачевані. Оскільки матеріали на основі CEFR вимагались як українською, так і англійською мовами, я звернулася до моєї колеги з мовної освіти, проф. Олени Гузар з Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна. Вона погодилася стати моїм партнером по проекту і вже понад десять років робить високоякісні українські переклади, додаючи також унікальну інформацію, яка покращила результати цього проекту. Я дуже вдячна проф. Олені Гузар за її досвід і постійну відданість цій роботі.

У 2017 році настав час розпочати новий проєкт для викладачів української мови під назвою “Оцінювання українського мовного поступу”. У своїй новій ролі академічного викладача в Університеті Саскачевана я сконтактувала з академічною спільнотою у Центрі Дослідження Української Спадщини (PCUN) при коледжі Св. Тома Мора, щоб дізнатись про підтримку проєкту. Академічна команда PCUN підтримала та затвердила проєкт на три роки, головною метою якого було посилення практики оцінювання української мови в шкільних, громадських та університетських мовних програмах за допомогою CEFR.

Робота над проєктом розпочалася восени 2017 року. У Саскатуні відбувся симпозіум, в якому взяли участь 25 запрошених представників з усієї Канади та з Методичного Центру Української Мови при Університеті Альберти. Учасники обговорили можливості використання CEFR в Канаді та Україні, визначили переваги використання CEFR як міжпровінційного довідкового інструменту для моніторингу та оцінки мовних здібностей учнів, які вивчають українську мову **в Канаді**, й, як додаткову перевагу для канадських студентів, CEFR дозволив узгодити інструменти оцінювання, що використовуються **в Україні**. Для учнів, які продовжують навчання за кордоном, буде створено міжнародна траєкторія для переходу на програму.

Учасників симпозіуму попросили надати інформацію щодо наступних етапів реалізації проєкту оцінювання. З початку роботи за два роки після симпозіуму було розпочато та завершено **два проєкти**:

- публікація документа, що містить збірку учнівських зразків на різних етапах CEFR;
- виготовлення графіків на основі CEFR українською та англійською мовами, що містять дескриптори навичок для рівнів A1-A2-B1, розроблених з урахуванням канадського контексту та екологічних норм для учнів, які говорять англійською мовою як першою мовою.

Ми вдячні за співпрацю та підтримку вчителям Української двомовної початкової школи Владики Філевича в Саскатуні, завдяки яким були зібрані для **першого проєкту** зразки письма учнів на різних рівнях CEFR. Ці матеріали були впорядковані у документ під назвою Elementary Grades 1-8 CEFR-Based Student Writing Samples. Документом було представлено дві національні конференції українських освітян у 2018 та 2019 рр. На кожній конференції учасники досліджували зразки через об'єktiv CEFR, отримавши розуміння цінності використання стандартного об'єktivного набору дескрипторів для оцінки письмового поступу учнів з української мови.

Діаграми CEFR з дескрипторами

Цей посібник для вчителів відображає результати **другого проєкту**: виготовлення таблиць дескрипторів на основі CEFR для тих, хто вивчає українську мову в Канаді. Діаграми, доступні українською та англійською мовами, вперше фокусуються на профілі української мови кожного учня. Відтак під профілем знаходиться широкий вибір дескрипторів для слухання, говоріння, читання, письма. Дескриптори були зібрані з кількох джерел (зазначені в розділі Посилання), при цьому кінцевий продукт - це вичерпний перелік способів, якими учні можуть продемонструвати **‘те, що вони знають і вміють’**, використовуючи українську мову. Дескриптори ілюструють етапи поступу від елементарного до незалежного користувача мови.

CEFR ДЕСКРИПТОРИ

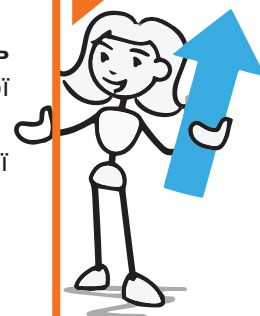
ДЕСКРИПТОРИ

- Підкреслюють навички та вміння на **перших трьох рівнях** шкали (A1, A2 та B1). Більшість учнів у Канаді проходитимуть через ці рівні. Носії мови часто виходять за межі B1.

- Поділені на підмножини A1.1- A1.2; A2.1-A2.2; B1.1- B1.2.
- Подають детальні описи навичок чотирьох напрямків: **слухання, говоріння, читання та письмо**.

ДЕСКРИПТОРИ

- Чітко пояснюють, що учні **знають і вміють робити** з мовою, якої навчилися завдяки вивченню української мови та взаємодії.

Вчителі української мови можуть вибрати **деякі або всі** дескриптори для створення власних звітів про поступ, використовуючи електронну або паперову форму. Діаграми 11 x 17 додаються до кінця цього документа.

Цей проєкт підтримує вчителів, учнів та батьків, які беруть участь у навчальних програмах з української мови в Канаді. CEFR - це справедлива, прозора та позитивна шкала оцінки, яка має силу мотивувати та заохочувати учнів на кожному етапі їх вивчення мови.

Примітка про “Іконки – Писанки” в таблицях CEFR

Писанка представляє наочне зображення зростаючої складності мовних навичок учня на кожному рівні CEFR.

Хрест і Діамант: представляють найближчий світ учня ('Все про мене, мій дім, сім'ю, оточення').

Крапки і Квіти: представляють збільшення схильності до звичних, повсякденних мов, до незнайомих тем та академічних областей навчання.

A1.1

A1.2

A2.1

A2.2

B1.1

B1.2+

Ілюстрації: Надія Прокопчук

ЩО ТАКЕ 'CEFR'?

Загальноєвропейська таблиця мовних умінь або CEFR*, це зручна міжнародна довідкова шкала для моніторингу та запису навичок та вмінь у різних мовах. Розробка шкали CEFR розпочалася більше чотирьох десятиліть тому в Європі. У 2010 році Рада міністрів освіти Канади підготувала документ, що підтримує використання CEFR для мов у Канаді.

		A1 (A1.1, A1.2)	A2 (A2.1, A2.2)	B1 (B1.1, B1.2)
СПРИЙМАННЯ	Слухання	Я можу зрозуміти частовживані слова й щоденні фрази, котрі стосуються мене, моєї родини й мого оточення, якщо люди навколо мене говорять повільно й чітко.	Я можу зрозуміти частовживані слова та щоденні фрази, що містять чітку інформацію про людину, родину, краніці, місцевість, роботу. Я можу вибрати головну думку в коротких та простих повідомленнях і оголошеннях.	Я можу зрозуміти головну думку чіткої нескладної розмови на буденні теми про роботу, школу, дозвілля. Я можу зрозуміти головну думку багатьох радіо та телепрограм про щоденні справи. Я також можу зрозуміти розповіді про особисті та професійні зацікавлення, якщо вони висловлені повільно, чітко, послідовно.
	Читання	Я можу читати дуже короткі, прості тексти. Я вмію також знаходити потрібну інформацію в простих щоденних матеріалах, наприклад, в оголошеннях, програмах, меню та таблицях. Я можу зрозуміти короткі прості дружні листи.	Я можу читати короткі елементарні тексти і знаходити потрібну інформацію в нескладних щоденних матеріалах, наприклад, в оголошеннях, програмах, меню та таблицях. Я можу також розуміти короткі дружні листи.	Я можу зрозуміти тексти, які написані простою мовою чи мовою, котрою я користуюсь на роботі. Я можу зрозуміти описи про події, особисті почуття та бажання в дружніх листах.
ГОВОРІННЯ	Спілкування	Я можу розмовляти, вживаючи нескладні речення, якщо співрозмовник готовий повторити фразу, повільно сказати її іншими словами або допомогти мені сформулювати те, що я намагаюся сказати. Я можу ставити й відповідати на прості запитання, котрі стосуються щоденних життєвих потреб або належать до добре знаних тем.	Я можу брати участь у розмові на добре знані теми щоденного життя. Я можу обмінюватися звичайною щоденною інформацією, навіть якщо я не дуже добре розумію усіх довгих висловлювань, щоб продовжувати співбесіду.	Я можу висловити свої потреби в ситуаціях, які можуть виникати під час подорожі в країнах, де ця мова функціонує. Я можу вільно вступати в бесіду на теми родини, особистих інтересів чи повсякденного життя (сім'я, захоплення, робота, подорож, щоденні події).
	Мовлення	Я можу використовувати елементарні фрази й речення, в яких повідомляю про місце мого проживання й людей, котрих я знаю.	Я можу вживати певний ряд фраз і речень, що описують у простій легкозрозумілій формі мою родину та інших людей, моє помешкання, мою освіту, мої інтереси або мою працю.	Я можу будувати з простих фраз довші речення, щоб описати свої враження, події, мрії, сподівання та бажання. Я можу коротко висловлювати причини й пояснення щодо своїх поглядів і планів. Я можу переказувати оповідання чи переповідати зміст книжки або фільму і висловлювати свої коментарі.
ПИСАННЯ	Писання	Я можу написати коротку, просту листівку, наприклад, святкове вітання. Я можу виповнювати документи з інформацією про себе, наприклад, написати своє ім'я, національність та адресу на реєстраційній формі в готелі.	Я можу писати короткі нескладні нотатки й повідомлення. Я можу також написати простого листа, наприклад, подякувати комусь за щось.	Я можу написати простий чіткий текст чи розповідь про буденні та особисті інтереси. Я можу писати дружні листи про свої враження та почуття.

Шкала та її дескриптори регулярно оновлюються Мовним відділом Ради Європи з метою підтримання **валідності та надійності** для глобальної цільової аудиторії. Шість рівнів у повній шкалі, від A1 до C2, описують, що вміє той, хто вивчає мови, використовуючи кожен з мов у своєму мовному вживанні. Шість рівнів містять чотири напрямки навичок: **слухання, говоріння (монолог та діалог), читання та письмо**. Викладачі та ті, хто вивчає мови, можуть бути впевнені у **послідовності та об'єктивності**, використовуючи шкалу для моніторингу та оцінки мовного поступу.

B2 (B2.1, B2.2)		C1 (C1.1, C1.2)		C2 (C2.1, C2.2)			
Я можу зрозуміти довгі й поглиблені дискусії чи лекції, а також складні дебати, якщо тема знайома. Я можу зрозуміти більшість телевізійних новин і програм про сучасні події у світі, а також більшість фільмів, коли вони подані літературною мовою.		Я можу зрозуміти розширену промову, навіть якщо зміст викладається в нечіткій та непослідовній формі. Я можу зрозуміти будь-які телевізійні програми без особливих проблем.		Я не маю труднощів зрозуміти будь-яких імпрізованих чи попередньо записаних усних промов, навіть якщо носії мови їх виголошують швидко, якщо я маю час адаптуватись до акценту.		Слухання	СПРИЙМАННЯ
Я можу читати звіти й повідомлення на сучасні теми, в яких автори висловлюють свою особливу точку зору. Я можу зрозуміти сучасну художню прозу.		Я можу розуміти довгі й складні інформативні та художні тексти, написані різними стилями. Я можу зрозуміти спеціальні статті й довгі технічні інструкції, навіть якщо вони не споріднені з моїм фахом або професією.		Я можу легко читати складні тексти у всіх стилях писемної мови, включаючи абстрактні, структуровані чи лінгвістичні дослідження, підручники, спеціальні статті й художні твори.		Читання	
Я можу говорити досить вільно й спонтанно про щоденні справи з носіями мови. Я можу взяти активну участь у розмові на повсякденні теми. Я вмію пояснювати й відстоювати свою точку зору.		Я можу висловлюватись вільно, не витрачаючи зусилля на пошук потрібних фраз. Я вільно й успішно користуюся мовою в повсякденному і професійному житті. Я можу чітко формулювати думки та переконання так, щоб іншим було легко мене зрозуміти.		Я можу без особливих труднощів брати участь у різноманітних розмовах та дискусіях, добре розуміючи фразеологічні та розмовні вирази. Я можу вільно й ефективно висловлюватись у будь-якому контексті й вміло передавати мовні деталі при потребі. Якщо з'являються проблеми з висловленням думки, я можу переорганізуватися в розмові, щоб підійти до теми з іншого боку.		Спілкування	ГОВОРІННЯ
Я можу подати чіткий і детальний опис широкого спектру тем, які віддзеркалюють мої зацікавлення. Я можу сформулювати свою точку зору на вибрані теми.		Я можу подати чіткий детальний опис складних тем та підтем. Я вмію розвивати та поглиблювати зміст опису або підсумовувати дані позиції.		Я можу чітко й вільно аргументувати або описувати тему в відповідному до контексту стилі. Моя аргументація буде ефективною та логічною за своєю структурою і це допоможе слухачеві добре зрозуміти і запам'ятати суть мого викладу.		Мовлення	
Я можу написати чіткий, детальний і довгий текст на теми, що стосуються моїх інтересів. Я можу написати есей чи звіт і провести дебати щодо моєї позиції. Я вмію писати листи, які розповідають про особисті ставлення до події і враження.		Я можу написати чіткий, добре структурований і детальний текст, який містить інформацію про важливі справи чи погляди. Я можу писати на складну тему в листі, есеї чи в звіті, наголошуючи те, що є, на мою думку, найголовнішим предметом обговорення. Я можу вибирати стиль письма відповідно до читачів.		Я можу написати текст чітко, швидко й у потрібному стилі. Я можу писати складніші листи, звіти чи статті, що є логічно зорганізовані й допомагають читачеві добре розуміти і пам'ятати суть прочитаного. Я можу узагальнювати й рецензувати професійні та художні тексти.		Писання	ПИСАННЯ

ПОЧАТКОВА ОЦІНКА: ПРИЗНАЧЕННЯ МОВНОГО РІВНЯ

Програми української мови в школі та поза школою містять динамічне поєднання тих, хто вивчає мову на різних рівнях ефективності. В рамках одного мовного класу вчителі можуть мати мовних початківців, тих, хто нещодавно прибув з України, та канадських студентів, які говорять українською мовою як спадковою. Різноманітність стала нормою в мовних класах. Усвідомлення повного спектру мовних можливостей кожного учня є важливим першим кроком у підтримці тих, хто вивчає мову.

У Канаді ми отримали нові знання про найкращі практики навчання з різними учнівськими групами завдяки роботі таких мовних фахівців, як доктор Джим Каммінс та Елізабет Коельо. Розрізнення доктора Каммінса між розмовною (повсякденною) мовою та академічною мовою (мова навчання) добре відоме у всьому світі, і його дослідження часто цитуються мовними спеціалістами. Веб-трансляція доктора Каммінса, що пояснює цю відмінність, [тут](#) (див. під назвою Webcasts) і також є в покликаннях на цей документ. За шкалою CEFR рівні A1-A2 відповідають “розмовній” мові, тоді як рівень B1 й наступні - це мова для “академічних” потреб. Наведена нижче цитата автора Елізабет Коельо пропонує коротке пояснення цих термінів

Джим Каммінс, експерт з вивчення другої мови серед учнів шкільного віку, розрізняє два важливі аспекти розвитку L2: “щоденне володіння мовою” та “знання академічної мови”.

- **Повсякденна мова** стосується вільного спілкування та простих завдань читання та письма. Учні використовують повсякденну мову у звичному, підтримуваному контексті. Між мовцями можуть бути особисті стосунки, або вони можуть взаємодіяти у звичних і відпрацьованих ролях. Взаємодія часто відбувається віч-на-віч, надаючи можливість задавати питання та уточнювати сенс. Зміст, як правило, звичний і концептуально невибагливий. Структура речення проста, а словниковий запас складається із звичайних одно- і двоскладових повсякденних слів (напр., слово, дитина, пізніше, завдання). Більшість учнів розвивають повсякденні мовні навички протягом перших двох років занурення ... “
- **Академічна мова**, це мова шкільництва та вищої освіти, необхідна для досягнення академічного успіху. Володіння академічною мовою необхідне для розуміння “розмов вчителів або викладачів”, лекцій та інших навчальних презентацій, а також для читання підручників, написання звітів та завершення дослідницьких проєктів, для виконання інших академічних завдань. Учні повинні використовувати академічну мову у більш офіційних ситуаціях, часто без можливості взаємодії (напр., під час прослуховування лекції чи читання підручника). Зміст часто незнайомий і концептуально вимогливий, а словниковий запас зазвичай включає багато багатоскладових слів ... “

In Coelho, E. (2016). Adding English: A Guide to Teaching in Multilingual Classrooms. pp. 165-166

Коельо, колишній розробник політики ESL з Міністерства освіти Онтаріо та автор двох книг про вивчення англійської мови, також зробила внесок у наші колективні знання про навчання та вивчення мови. У своїй книзі «Мова та навчання у багатомовних класах: практичний підхід» (2012) Коельо підкреслює важливість первинної оцінки мовних здібностей та пропонує кілька кроків для проведення такого типу оцінювання з вивчаючими мову. Кроки Коельо для **початкового оцінювання** були адаптовані для тих, хто вивчає українську мову. Ці етапи подані в наступному розділі.

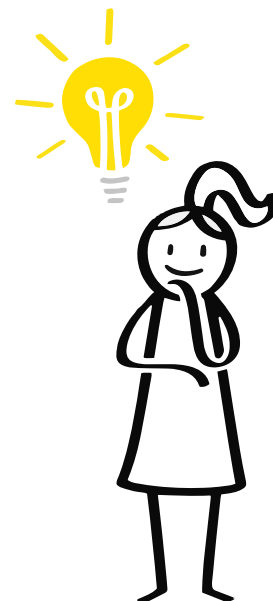

У вас, можливо, є таке питання... як “початкове оцінювання” може допомогти вчителям української мови?

Після завершення первинного оцінювання мовних навичок, які кожен учень фіксує на початку нового року, вчителі отримують більш точний показник навичок та вмінь своїх учнів за шкалою CEFR. Після первинного оцінювання вчителі повинні переглянути свої плани уроків. Чи підходять мовні результати та навчальні заходи для всіх учнів у класі?

Навчальні плани, які вчитель створює до первинного оцінювання, можуть більше не відображати реальних потреб учнів, які виявляються після первинного оцінювання.

Зміни в навчальних планах на основі потреб учня стають дуже важливими для успіху кожного з них. Наприклад, носіям мови потрібно буде кинути виклик працювати з відповідними літературними творами та додатковими матеріалами, а початківцям потрібно буде отримати додаткову підтримку на більш базовому рівні. Використовуючи знання, отримані в результаті первинного оцінювання, вчителі можуть переглянути результати вивчення мови, щоб зробити їх більш реалістичними та досяжними.

Скорочення **SMART** є корисним для забезпечення того, щоб результати вивчення мови були **конкретними, вимірюваними, досяжними, відповідними та обмеженими в часі**.

Подальші кроки були адаптовані на основі рекомендацій Коельо. Ці кроки описують процес первинного оцінювання.

КРОК ПЕРШИЙ: ОЦІНИТИ ПИСЬМОВІ НАВИЧКИ

а. Перше завдання: позначити елементи на малюнку

Виберіть малюнок на загальну або звичну тему (напр., їжа, сім'я, природа). Попросіть учнів позначити предмети на малюнку українською мовою. Якщо учні можуть позначити зображення, продовжте, попросивши:

- Написати кілька речень опису або розповіді про малюнок.
- Використовувати двомовний словник, якщо це потрібно для написання (і, якщо це відповідає віку).

Оцінюючи написане, використовуйте цілісний підхід. Спочатку враховуйте вік учнів, рівень деталізації письма, організацію думок та інформацію. Потім розгляньте словниковий запас, граматику, орфографію та пунктуацію. Зверніть увагу на вміння учнів користуватися двомовним словником (українсько-англійським чи англійсько-українським). Чи легко їм шукати слова?

б. Друге завдання: напишіть один або кілька абзаців

Якщо учням здається, що вони добре володіють письмовою мовою, виберіть другий зразок, попросивши їх:

- Написати кілька речень або абзац, щоб представитись.
- Описати улюблене місце або важливу подію (1-2 абзаци).

Вчитель повинен повідомити: Скільки часу мають учні для написання? Чи учні перевіряють та редагують твір? Чи можуть використовувати словник? Наскільки простою чи складною є мова, яка має використовуватися під час написання? Декілька висновків щодо навичок письма учнів за CEFR є обґрунтованими, як показано на діаграмі.

ПередA1.1	Відсутність письмової роботи; учень/учениця не ознайомлені з письмовою мовою.
A1.1	Учень/учениця позначає зображення, і вони можуть створити одне або два простих речення.
A1.2	Учень/учениця представляється і складає кілька простих речень. Вони можуть використовувати словник для поповнення словникового запасу.
A2.1 і вище	Учень/учениця описує улюблене місце або важливу подію. Мова легка, хоча можуть траплятися помилки. Учень/учениця може скористатися словником для перевірки значення, орфографії чи точності.

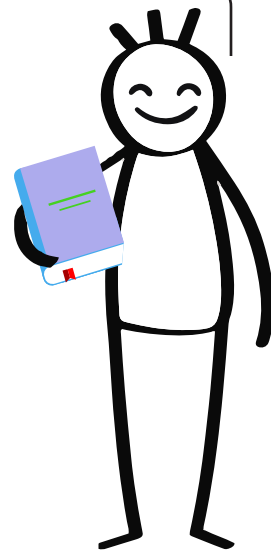

КРОК ДРУГИЙ: ОЦІНЮЙТЕ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ

Подайте учням кілька зразків письмового тексту. Дозвольте їм вибрати текст, який зручно читати вголос. Переконайтеся, що зразки відповідають ряду рівнів та інтересів читання (напр., основні привітання, дружня розмова, оголошення, новина, огляд концерту, спортивна історія, вірш або уривок з роману).

- Передбачте кілька хвилин для підготовки.
- Попросіть учня/ученицю прочитати текст вголос.

Це не призначено для вправи на розуміння. Швидше, ви дізнаєтесь щось про знайомство учнів з друкованим текстом, їх здатність декодувати, робити наголоси на правильних частинах слів чи фраз у реченнях, і читати вголос із довірою, розумінням та підступністю. Вправи на розуміння читання подані на четвертому кроці.

КРОК ТРЕТІЙ: ОЦІНІТЬ УСНІ НАВИЧКИ

а. Підказка із зображенням

Підказка із зображенням - це зображення, яке пропонує учням прокоментувати побачене на малюнку. Вибираючи зображення, вчителі повинні пам'ятати про попередній рівень знань та досвід учнів. Наприклад, учень, який виріс у теплому кліматі (наприклад, Бразилія), може не мати жодного відношення до процесу катання на ковзанах або лижах у Канаді. Образи, що використовуються для підказок зображення, повинні бути відповідними або змістовними.

Процес усного вивчення мови можна розпочати так:

- Запропонуйте набір фотографій, на яких зображені люди різного віку, які беруть участь у різних видах діяльності.
- Попросіть учня/учениці вибрати малюнок та поговорити про те, що на малюнку. Деякі учні можуть показувати й називати предмети на малюнку, а інші описувати малюнок докладно. Учні з більшою кількістю усних навичок можна запропонувати створити історію, використовуючи малюнок як 'початок' чи 'кінець'.

КРОК ТРЕТІЙ: ОЦІНІТЬ УСНІ НАВИЧКИ (ПРОДОВЖЕННЯ)

б. Неформальне інтерв'ю

Задавайте прості, відкриті запитання, щоб зрозуміти розмовні уміння учня/учениці. Зверніть увагу на ефективність, вимову, точність вибору граматики та слів, а також загальну здатність ефективно спілкуватися. Деякі зразки запитань наведені нижче.

- Як тебе звати? (Яке твоє ім'я? Як ти називаєшся?)
- Скільки тобі років?
- Де ти живеш? (Скажи свою адресу.)
- В якому класі ти навчаєшся у школі? (В якій ти класі у школі?)
- Як називається твоя школа?
- Де ти вивчаєш українську мову?
- В якому місяці твій день народження?
- Чи ти маєш мобільку? Скажи, який в тебе номер телефону.
- Скажи, який номер телефону до вашої хати (або до мами або тата).
- Яка твоя улюблена розвага? (Що ти любиш робити, коли маєш вільний час?)
- Розкажи дещо про свою родину (сім'ю).
- Докінчи це речення: Я щасливий/щаслива тому що....
- Розкажи дещо про одну з наступних тем:
 - а) Мої вакації.
 - б) Мій день народження.
 - в) Моя школа.
 - г) Улюблена гра (спортова, комп'ютерна, настільна, карти, і т.п.).
 - г') Улюблене свято.

Не очікуйте, що учні відповідатимуть на запитання повними реченнями. Це неприродно навіть для носіїв мови. Короткі фрази, які мають сенс і відповідають темі, є ознакою того, що учень/учениця розуміє питання і може дати чітку відповідь. Якщо учень/учениця відповість повними реченнями, вчитель, безумовно, зможе зібрати більше доказів про усні мовні здібності. Будьте готові перейти до нового питання або скорегувати запитання, якщо виявиться, що учень розгублений/учениця розгублена.

КРОК ЧЕТВЕРТИЙ: РОЗУМІННЯ ПРОЧИТАНОГО

Підготуйте збірку уривків для читання зі змістом, відповідним віку, та для різних рівнів складності. Попросіть учня/учениці:

- Вибрати уривок і прочитати його мовчки.
- Поговорити про прочитане. Ви можете давати підказки або задавати запитання, щоб заохотити їх переказати або узагальнити зміст.
- Пов'язати цей уривок із попередніми знаннями чи досвідом (напр., Чи тобі колись таке траплялося? Коли? Чи ти вже таке бачив/бачила?)
- Перейти до більш складних питань, що включають аналіз, умовивід або синтез (Якби тобі таке трапилося, що б ти робив/робила? Поясни, чому ти так думаєш. Вгадай, що буде далі ...)

Якщо учні можуть досить легко говорити про зміст, заохочуйте їх спробувати складніший уривок для читання.

Якщо час для перевірки з учнями обмежений, можна використовувати формат вікторини, напр., слова та їх значення, додавання пропущених слів, запитання для коротких відповідей (так-ні, правильно-неправильно).

ВИЗНАЧЕННЯ МОВНОГО РІВНЯ

Після первинного оцінювання та аналізу результатів, учителі отримають відображення усіх навичок та вмінь з української мови учнів на момент оцінювання. Щоб здійснити цей аналіз, вчителі можуть дивитись таблиці, які додаються до цього документа й містять дескриптори та відповідні рівні CEFR.

Початковий рівень учня/учениці повинен бути записаний в індивідуальному профілі у верхній правій частині таблиці оцінки CEFR. Це базовий рівень або вихідний пункт знань на початку курсу.

Учні роблять поступ у вивченні мови одним із двох шляхів за шкалою CEFR:

- Набувши навичок на одному рівні (напр., у межах A1.1) або
- Шляхом підвищення своїх навичок та переходу на новий рівень (напр., з A1.1 в A1.2).

Найважливіше учням, вчителям та батькам брати до уваги, що навіть невеликі кроки вперед, такі як успіх з одним-двома дескрипторами, є позитивним та ілюструє мовне зростання.

ПРИМІТКА: РІВЕНЬ НАВЧАННЯ УЧНІВ НЕ ЗАВЖДИ ОДНАКОВИЙ У ВСІХ ЧОТИРЬОХ НАВЧАЛЬНИХ СФЕРАХ

CEFR відображає, мовний поступ з часом, коли учні взаємодіють з іншими та отримують нові навички для задоволення своїх потреб вдома, в школі та в громаді. Рідко коли учні мають однаковий рівень у всіх чотирьох сферах умінь. Потрібно вибрати 'середній рівень', який відображає базові навички учня/учениці.

Приклад: Гістограма показує, що учень "Х" має усталені мовленнєві навички українською мовою за шкалою CEFR, але потребує допомоги у розвитку навичок в інших сферах, зокрема письмовій. Середній рівень буде **A1.2**.

ПОСТІЙНЕ ОЦІНЮВАННЯ: МОВНЕ ПОРТФОЛІО НА ОСНОВІ CEFR

Мовне Портфоліо – Короткий опис

Мовне портфоліо (МП) - це зручний документ на основі CEFR, який дозволяє реєструвати поступ мовних умінь у першій мові та додаткових. Це особистий документ, що допомагає учням відреагувати на вивчення мови та міжкультурний досвід, незалежно від того, чи навчальний досвід проходив через офіційні навчальні програми в школі, після школи (рідна школа), на рівні після закінчення середньої школи, або неофіційно через сім'ю, друзів, культурні спільноти або подорожі. Портфоліо можуть використовувати учні будь-якого віку від початкових класів до університету й не тільки.

Навчальне використання в мовному класі

Якщо вчителі вирішать використовувати МП зі своїми учнями, слід врахувати деякі педагогічні рекомендації. МП призначене для використання як **навчальний інструмент** у мовному класі, спосіб перевірки та оновлення поступу для кожного, хто вивчає мову. МП може стати регулярною частиною занять у класі. Варто підкреслити, що **МП є власністю учнів**, а не вчителя. МП дуже схоже на журнал, в якому учні глибоко аналізують свій шлях вивчення мови. Вони самостійно простежують свій поступ і усвідомлюють, де існують особисті виклики в мовленні, читанні чи письмі. Вчителі можуть додавати нові теми, завдання або проекти до МП. Сторінки можна копіювати і прикріплювати до МП учнів.

Процес розгляду МП надає унікальну можливість вчителям, учням та батькам планувати навчальні заходи, обговорювати мовні проекти, а також відстежувати поступ у всіх мовах у порівняльній формі. Учні часто вражені рівнем своїх мовних знань у домінуючій мові (напр., англійській) та наскільки успішними є досягнення у вивченні мови (напр., української).

Визначення діапазону навичок та здібностей

Як зазначалося раніше, у вивченні мови завжди існує значний діапазон знань. Особливо це стосується сучасних класів вивчення української мови, в яких поєднуються англомовні учні, які вивчають українську мову, та діти 'новоприбулих' іммігрантів до Канади, рідною мовою яких є українська. Вчителям мови рекомендується планувати навчальну діяльність українською мовою, маючи на увазі такі фактори:

- Навчальна діяльність та ресурси повинні обиратися на основі **попереднього навчання та знань мови**, як це засвідчено у первинному оцінюванні.
- Викладання мови повинно мати сенс "тут і зараз"; тобто теми повинні бути конкретними, а не абстрактними і мати **актуальне, чітке** значення для учнів, на їхньому місці проживання і для сучасних потреб.
- Вивчення мови повинно бути **значущим** стосовно інших важливих частин життя учнів в Канаді, таких як:
 - повсякденне життя
 - сімейні обов'язки
 - участь у громаді
 - здоров'я та добробут
 - культурні та духовні цінності.
- Мовна діяльність повинна дозволяти використання запозичених слів та перекладу з першої або домінуючої мови на мову, яку вивчають (т. зв., "міжмовна педагогіка"). Для більшості канадських учнів опора на словниковий запас англійської мови підтримуватиме вивчення української мови. Для отримання додаткової інформації про міжмовну педагогіку (анг. translanguaging pedagogy) див. Hamman, L., Beck, E., Donaldson, A. (2018).

Самооцінка лінгвістичної грамотності: педагогічна зміна

МП викликає педагогічну зміну у навчанні мови. Учні просять бути **активними учасниками самооцінки**. Вчителі не несуть повну відповідальність за оцінку мовних навичок учнів. Навпаки, учні зобов'язані фіксувати мовний поступ у мовах, якими вони володіють. Можливо, учні мають лише елементарні навички розмови, або, можливо, вони навчилися читати та писати алфавіт. Процес самоаналізу та фіксації цих мовних навичок є частиною самосвідомості. У цьому процесі вчителі є **'керівники збоку'**. З часом учні можуть визначити, які стратегії є найбільш ефективними для їхнього навчання, де і коли їхня мова покращувалася, і де є місце для вдосконалення.

МОВНЕ ПОРТФОЛІО: ТРИ ЗНАКОВІ ЧАСТИНИ

Кожне МП, розроблене для молодших учнів, підлітків або дорослих, містить три окремі частини - мовний паспорт, мовну біографію та досьє. У Європі версія МП кожної країни повинна бути затверджена Відділом мовної політики Ради Європи (Посилання: <http://www.coe.int/portfolio>). Схвалені версії МП можна переглянути на веб-сторінці [Європейського центру сучасних мов Ради Європи](#). Канадські версії МП не мають офіційного процесу затвердження.

Мовний паспорт

Мовний паспорт, це огляд мов, які учень/учениця знає або вивчає. Це стосується домашнього та шкільного контексту як способу підкреслення важливості всього досвіду вивчення мови. Паспорт особливо цінний, коли учні переїжджають зі школи до школи або коли змінюються вчителі.

Мовна біографія

Другий розділ МП, це **Мовна біографія**. Цей розділ є інструментом, який реагує на процес навчання і рухає його вперед. Під час роботи з біографією учень/учениця формулює та відзначає цілі навчання, передбачає кроки в навчальному процесі, фіксує успіхи й виклики, оцінює ефективність використання мови та переосмислює цілі щодо вдосконалення в майбутньому.

Біографія мови не містить повного списку дескрипторів, які є в довідкових документах CEFR. Радше, Біографія подає обмежений вибір дескрипторів, які відображають те, що було вивчено в минулому або те, що в даний час вивчають учні.

Учнів просять поміркувати про те, чи можуть вони використовувати мову в повсякденних ситуаціях чи для реалізації дуже конкретних потреб або цілей. Заповнивши цей розділ, учні більше усвідомлюють:

- що вони знають і вміють робити зі своїми мовними навичками; і,
- як вони можуть вдосконалити свої мовні навички в майбутньому.

Досьє

Фінальним розділом МП є **Досьє**, яке є організованим простором для збереження зразків учнівських робіт, записів особистих словничків та інших доказів. Учні самі відповідають за прийняття рішень щодо того, що включити, що видалити та що врахувати для подальшого розміщення в досьє. Ця активна участь у прийнятті рішень допомагає учням пов'язати свої записи у перших двох розділах із прикладами, обраними для Досьє.

Досьє може містити інформацію про учня або ученицю, сім'ю, особисті інтереси, захоплення та улюблені речі. До Досьє можна додати багато іншої важливої або особистої інформації. Ось деякі пропозиції: малюнки чи фотографії, сувеніри, електронні листи чи текстові повідомлення, вибрані письмові роботи, аудіо чи відеозаписи, результати проектних робіт, особисті списки слів, плакати чи огляди книг.

ВИКОРИСТАННЯ МОВНОГО ПОРТФОЛІО У КЛАСІ

Виділення часу для МП

Вчителі можуть задатися питанням, як розподілити час для МП у своїх програмах вивчення мови. Враховуючи, що МП є власністю учнів, вчителі можуть розпочати з ознайомлення з цілями МП зі своїми учнями. Учні потребуватимуть підбадьорень та підтримки, коли вони навчатися документувати вивчення власної мови. Використання МП поступово збільшить здатність учнів до рефлексії та самооцінки, що дозволить їм поступово брати на себе більшу відповідальність за власне навчання.

МП є SMART, оскільки він дозволяє учням досягти результатів навчання, які: **конкретні, вимірювані, досяжні, відповідні та обмежені в часі.**

МП може стати частиною будь-якої програми вивчення мови та бути інтегрованим у навчальні матеріали та ресурси. МП залишається ексклюзивною власністю учнів, які можуть отримати коментарі або допомогу від своїх вчителів.

Як часто учням варто працювати з МП?

У цьому питанні є два аспекти, які необхідно розглянути, а саме: (а) як часто учні повинні фіксувати мовний поступ у МП та оновлювати зміст свого досьє, та (б) як часто вчителі повинні виділяти час для МП як навчального інструменту. Потрібно визначити проміжки часу в класі для перегляду учнівських робіт, врахування результатів навчання, орієнтації на нові мовні цілі та надання вказівок щодо предметів досьє.

Щоб отримати максимальну користь від використання МП, учням потрібно працювати з ним через рівні проміжки часу протягом року, роздумувати про те, що вони дізналися і про те, що вони вивчатимуть у найближчі дні.

- Учні оцінюють свій поступ у парах або з учителем. Вони можуть відзначити, коли вони досягли своїх цілей, та помістити докази своїх досягнень у Досьє.
- Вчителі та учні разом роздумують про вміння, які ще не були досягнуті. Вчителі запрошують учнів допомогти обрати кілька навчальних цілей, над якими вони будуть зосереджуватися в найближчих тижнях.
- Вчителі допомагають учням подумати про роботу, яку вони виконували, як вони вчилися і які навички були досягнуті. Учні можуть потребувати певних вказівок у цих сферах.
- Батьків можна запросити брати участь у підтвердженні або повідомленні про деякі мовні навички, які демонструють учні вдома чи в громаді.
- Більшість класного навчання можна застосувати до тверджень „**можу зробити**”. Навчання в класі або завдання після уроків можуть включати час для самооцінки учнів та відбору предметів для Досьє.

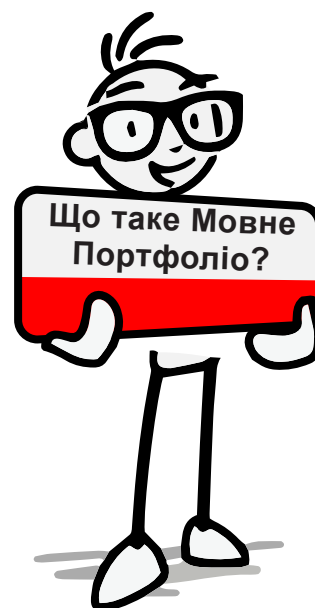

МОВНЕ ПОРТФОЛІО ПОЗА КЛАСОМ

Співпраця з МП допомагає розвивати загальношкільний та громадський підхід до вивчення мови та міжкультурної обізнаності. Рекомендується передавати інформацію про МП батькам. Вчителі також можуть поділитися своїм досвідом роботи з МП з колегами.

Розглянемо ці можливості:

- Регулярно зустрічайтеся з іншими вчителями у вашій школі чи інших школах, які використовують МП.
- Підготуйте спільну презентацію про МП з колегами, які працюють в інших мовних школах.
- Підготуйте виставку учнівських робіт з МП.
- Напишіть про МП для вашого шкільного бюлетня, позашкільного журналу чи газети.
- Зробіть презентацію на зборах шкільного відділу або на батьківських зборах. Використовуйте наданий інформаційний лист, щоб пояснити призначення та цінність МП у Вашій мовній програмі.

МОВНЕ ПОРТФОЛІО – ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ БАТЬКІВ

Що таке *Мовне Портфоліо (МП)*?

Це власний документ учнів. МП допоможе:

- продемонструвати рівні володіння різними мовами та визначити рівень практичного досвіду в інших культурах;
- зрозуміти, як працювати над розвитком мовних умінь

Мовне Портфоліо складається з трьох частин:

1. Мовний паспорт – свідчить про досягнутий рівень володіння мовою (шкільний та позашкільний) та досвід про інші культури;
2. Мовна біографія – систематичний підхід дозволяє учням аналізувати мовні уміння, користуючись практичною фразою “Я можу...”;
3. Досьє – демонструє відібрані приклади робіт учнів, які свідчать про досягнення в навчанні мови, або містить зразки з практики іншомовної діяльності (шкільної та позашкільної).

Чи МП тільки для дітей шкільного віку?

В різних країнах світу загально прийнято користуватися МП на трьох етапах життя: шкільний вік, вища освіта, дорослий вік.

Як учні можуть користуватися МП?

Учні виповняють портфоліо, щоб показати рівень володіння мовою або мовами. Учні тоді самі усвідомлюють, як і де потрібно попрацювати над мовою, щоб покращити володіння або розвивати мовні уміння. МП – це шлях до підвищення мотивації вивчення мови та до збільшення відповідальності учнів за своє мовне навчання.

Як батьки можуть допомогти?

Батьки можуть говорити про вартісність володіння іншими мовами зі своїми дітьми. Батьки теж можуть допомогти молодшим дітям виповняти деякі частини МП, звертаючи особливу увагу на ті аспекти родинного життя, які додають до розвитку мовних та культурних умінь у позашкільний час.

Батьки можуть попросити сина або дочку продемонструвати своє знання іншої мови. Вони можуть послухати, як діти співають або читають іншою мовою. Дуже важливо, щоб батьки часто розмовляли про мовний поступ своїх дітей з учителями.

Якщо студенти переходять до іншої школи, тоді що?

Тому, що МП власний документ кожного учня і кожної учениці, портфоліо передається до нової школи, щоб учителі перевірили мовний поступ дитини й підготували навчальну програму, яка відповідає на мовні рівні й особливі потреби.

ПОСИЛАННЯ

Посилання для Посібника

Coelho, E. (2012). *Language and Learning in Multilingual Classrooms: A Practical Approach*. Multilingual Matters. Bristol. ISBN-13: 978-1-84769-719-6 pp.xi-xvi, pp. 28-31

Coelho, E. (2016). Chapter 8: Understanding Second Language Acquisition. In *Adding English: A Guide to Teaching in Multilingual Classrooms*. Second Edition. Toronto: University of Toronto Press. pp.153-182.

Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages*. Strasbourg. Cambridge University Press. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/uses-and-objectives>

Council of Europe. (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching Assessment. Companion Volume with New Descriptors*. Strasbourg: Education Policy Division. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/uses-and-objectives>

Council of Ministers of Education in Canada. (2010). *Working with the Common European Framework of Reference (CEFR) in the Canadian Context*. Retrieved from <https://www.cmec.ca/docs/assessment/CEFR-canadian-context.pdf>

Cummins, J. (n/d). Webcast on Conversational and Academic Language. Ontario Ministry of Education: Edugains. Link: <http://www.edugains.ca/newsite/ell/index.html>

Hamman, L., Beck, E., & Donaldson, A. (2018). A Pedagogy of Translanguaging. In *Language Magazine*. Retrieved from <https://www.languagemagazine.com/2018/09/10/a-pedagogy-of-translanguaging/>

Prokopchuk, N. (2015). Using a Common Framework of Reference (CFR) to Chart Progress in Additional Languages in Saskatchewan. In *Second Language Teachers' CEFR-Inspired Practices*. Ottawa: Canadian Association of Second Language Teachers. pp 53-58.

Prokopchuk, N. (2016). English for Integration: EAL Framework. In *CEFR-QualiMatrix: A quality assurance matrix for CEFR use*. European Centre for Modern Languages of the Council of Europe. Retrieved from <https://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2016-2019/QualityassuranceandimplementationoftheCEFR/PromisingPractice/tabid/3091/language/en-GB/Default.aspx>

Saskatchewan Ministry of Education. (2013). *A Guide to Using the Common Framework of Reference (CFR) with Learners of English as an Additional Language*. Regina: Author. Retrieved from <https://publications.saskatchewan.ca/#/products/74054>

Saskatchewan Organization for Heritage Languages. (2015). Resources: Student Self-Assessment Templates. Regina. Retrieved from <https://heritagelanguages.sk.ca/resources/student-self-assessments/>

Vandergrift, Laurens (2006). *Proposal for a Common Framework of Reference for Languages for Canada, May 2006*. Social Sciences and Humanities Research Council of Canada and the Department of Canadian Heritage.

Wikipedia. (n/d). SMART Criteria. Entry retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/SMART_criteria

Джерела для українсько-англійських діаграм з дескрипторами на основі таблиці CEFR

Canadian Association of Second Language Teachers. (n/d). *Assessment in Action: A CEFR-based Toolkit for FSL Teachers*. Level A. Ottawa.

Council of Europe. (2017). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Provisional Edition*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/uses-and-objectives>

Hermans, L. & Piccardo, E. (2012). *The Common European Framework of Reference: A Guide for Canadian Educators*. R.K. Publishing. Thornhill, ON.

Ministry of Education and Sciences in Ukraine. (2011). *European Language Portfolio: Ukrainian Language Version for Students (13-17 Yrs)*. O. Karpiuk, Project Coordinator. Libra Terra. Ternopil.

Ministry of Education and Sciences in Ukraine. (2013). *European Language Portfolio: Ukrainian Language Version for Children (7-11 Yrs)*. O. Karpiuk, Project Coordinator. Libra Terra. Ternopil.

Prokopchuk, N. & Huzar, O. (2008) (2012) (2016). *My Languages Portfolio: Ukrainian-English Pilot Project*. Grades 1-3. Grades 4-8. Grades 9-12 and Young Adult. Saskatoon: Authors

Saskatchewan Ministry of Education. (2013). *A Guide to Using the Common Framework of Reference (CFR) with Learners of English as an Additional Language*. Government of Saskatchewan. Retrieved from <http://publications.gov.sk.ca/documents/11/82934-A%20Guide%20to%20Using%20the%20CFR%20with%20EAL%20Learners.pdf>

Saskatchewan Organization for Heritage Languages Inc. (2014). *Heritage Language Student Self-Assessment Templates*. Retrieved from <http://heritagelanguages.sk.ca/resources/student-self-assessments/>

